CONSIDERAȚII FINALE

Pentru că în aproape fiecare dintre secțiunile şi capitolele lucrării am inclus un paragraf de concluzii, rezumăm aici doar cele mai importante aspecte ale descrierii noastre.

Ne-am propus o investigație asupra sintaxei propozițiilor relative în limba română contemporană care să țină seama şi de unele fenomene sintactico-semantice şi pragmatice în care aceste construcții sunt implicate. Cadrul teoretic generativ în care am plasat descrierea sintactică prezintă avantajul corelării sintaxei şi semanticii. Concret, în cazul propozițiilor relative, trăsăturile semantice ale antecedentului şi ale relativizatorului sunt captate în descrierea sintactică prin recursul la mecanismele cuantificării, active la nivelul formei logice. Am considerat însă că aceste date sunt insuficiente pentru a da seamă de statutul de anaforic al pronumelui relativ[1]. De aceea, recurgând la modelul lui Wilmet, 1986, am urmărit în toate tipurile de relativă relația dintre anaforicul relativ şi sursa lui referențială (sau trăsăturile abstracte ale acesteia, în cazul antecedenților fără realizare fonetică).

O serie de aspecte pragmatice – principiul pertinenței (relevanței), al informativității etc. – nu sunt relevante în mod particular în cazul propozițiilor relative, mai mult decât în cazul altor tipuri de propoziții (interogativă, imperativă etc.), însă am încercat să arătăm că mecanismul sintactic complex al propozițiilor relative poate funcționa cu un înalt randament (frecvența acestor construcții dovedeşte că este aşa) numai datorită unui echilibru subtil între strategiile de procesare *vs*. interpretare ale participanților la comunicare.

Aspectele pragmasemantice amintite sunt importante, desigur, însă ele completează şi interpretează descrierea sintactică. Aceasta ocupă locul central în lucrarea noastră. Am arătat în *Introducere* că perspectiva din care privim propozițiile relative în limba română este în esență cea a sintaxei generative, însă ne-am permis şi unele „ajustări" ale metodologiei uzuale în cercetarea de tip generativ, în sensul că analizele efectuate se bazează pe date naturale. Corpusul ne-a oferit exemple variate şi interesante, care ne-au sugerat uneori chiar soluții de interpretare şi de generalizare.

Am pornit în descrierea relativelor româneşti de la ipoteza că, în ciuda varietății structurilor relative „de suprafață" (aşa cum reiese din descri-

BDD-B455-12 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:24:06 UTC)

erile tradiționale), tipurile sintactice „de bază“ au o organizare mai simplă. Ceea ce face ca realizările concrete să pară atât de eterogene ține fie de fenomene de omonimie sintactică, fie de fenomene de natură semantică şi pragmatică. Credem că propunerea noastră privind clasificarea sintactică a relativelor în două categorii majore: *relative completive* şi *relative periferice* confirmă această ipoteză[2]. Distincția pe care o facem se justifică sintactic prin existența a două mecanisme diferite de „relativizare“: *subordonare* în poziție de argument *vs*. *adjoncționare* (lipire) la o structură care nu îi reclamă în mod obligatoriu prezența. Această organizare a relativelor româneşti este, la prima vedere, în dezacord cu clasificările tradiționale. În esență, descrierea noastră nu „răstoarnă“ delimitările clasice, ci propune o tratare unitară a propozițiilor cu conector relativ din perspectiva „formării“ şi a relației cu „nodul“ care le guvernează. O coordonată importantă a descrierii pe care o propunem este recursul la categoriile vide. Astfel, construcții care „la suprafață“ prezintă trăsături diferite pot fi circumscrise aceluiaşi tip structural prin reprezentarea constituentului „şters“. Am arătat că „ştergerea“ unor constituenți are loc în diferite grade, ceea ce face ca unele structuri să aibă o organizare „transparentă“, iar altele mai puțin transparentă, chiar „opacă“. Am încercat, chiar în cazurile de „opacitate“, să arătăm că există argumente care probează apartenența structurilor respective la tipul major în care le-am încadrat.

Aşadar, sintetizând descrierea noastră şi comparând-o cu descrierile tradiționale, corespondența dintre tipurile de relative este cea din *Tabelul 1* (care reia într-o formă simplificată *Tabelul 1* din *Introducere*):

PROPOZIȚII RELATIVE	
COMPLETIVE	subordonate atributive neizolate
	subordonate necircumstanțiale (relative libere)
	circumstanțiale obligatorii
PERIFERICE	subordonate atributive izolate (non-restrictive)
	propoziții apozitive propriu-zise
	propoziții cu „legătură relativă“ (cu *relator*)
	circumstanțiale facultative (relative libere)
	incidente

Tabelul 1 – Corespondența RC şi RP cu tipurile tradiționale

BDD-B455-12 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:24:06 UTC)

În privința conectivelor propozițiilor relative, am propus de asemenea o clasificare a acestora diferită de cea tradițională, distingând elementele relative pe care le-am numit *relativizatori* de cele pe care le considerăm *relatori*. Relativizatorii sunt pronume sau adverbe relative deplasate dintr-o poziție sintactică relativizată, relatorii sunt elemente relative cu un statut sintactic similar cu al conjuncțiilor. Apreciem că statutul de relator al unor conective ține de dinamica limbii, de tendința de transformare în instrument gramatical invariabil („conjuncționalizare") a unor constituenți flexibili.

Statisticile pe care le-am făcut în majoritatea secțiunilor din descriere, fără a avea valoare absolută, pot sugera o tendință a limbii actuale privind concurența dintre diferitele elemente relative, pot arăta care este preferința pentru un tip de determinare a nominalului antecedent sau ce poziție sintactică predomină în cazul relativizatorului sau al antecedentului. Din păcate, pentru că am supradimensionat corpusul (raportat la posibilitățile de gestionare a acestuia de către un singur cercetător), nu am reuşit să facem un „parsing" integral al acestuia, care să ne fi permis efectuarea unor teste şi comparații mai complexe între categoriile de relative, între tipurile de relativizatori, între registrele stilistice etc. Aşa cum afirmam şi în *Introducere*, un corpus al limbii române în sensul tehnic al conceptului este absolut necesar pentru ca studii cu ambiții monografice, precum cel de față, să poată deveni veritabile monografii, verificându-şi argumentația cu date naturale complexe (din toate stadiile limbii şi din toate registrele ei), la care accesul să se facă rapid, iar testele statistice să aibă un înalt grad de acurateţe (eliminându-se inerentele erori umane). Nu în ultimul rând, un corpus românesc ar înlesni sincronizarea cercetărilor de lingvistică românească cu cele mondiale (ne referim la aspectul „tehnologic", nu la „substanța" cercetărilor româneşti).

NOTE:

[1] În gramatica generativă, conceptul de *anaforă* e folosit într-o accepţie restrânsă, din care relativul este exclus; am avut în vedere accepţia clasică a anaforei – element fără referinţă proprie care îşi procură referinţa de la o sursă „plină referenţial".

[2] Chiar dacă suntem de acord cu ideea formulată de Erades, *apud* Malan, 1999, 52, că „prima axiomă a oricărei gândiri lingvistice valide este că în limbă nimic nu poate servi ca substitut pentru altceva" (*trad. n.*, M.G.), considerăm că o descriere sintactică poate fi simplificatoare, (nu şi simplistă) dacă este completată cu date de natură pragmasemantică.

BDD-B455-12 © 2004 Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:24:06 UTC)